JAKUB PARKOSZOWIC z Żurawicy h. Godziemba

(zm. po 4 a przed 9 IX 1452 r.)

Pochodził ze szlacheckiej rodziny herbu Godziemba z Żurawicy (dawniej Żurawice) w województwie sandomierskim i diecezji krakowskiej. Był synem Parkosza i w źródłach występuje jako Parkoszowic i Parkosz. Jego rodzeństwem byli Jan, Piotr i Anna, a stryjem Jan Parkoszowic, posiadacz licznych beneficjów, który ułatwiał Jakubowi karierę kościelną.

W semestrze letnim 1421 r. rozpoczął studia na Uniwersytecie Krakowskim. W 1422 r. uzyskał stopień bakałarza, a w 1427 – magistra sztuk. Jednocześnie rozpoczął studia prawnicze. Był uczniem Jana Elgota. W 1436 r. został wymieniony jako bakałarz prawa, a w 1439 – jako licencjat i doktor dekretów. Czterokrotnie pełnił godność rektora uniwersytetu w kadencjach 1439, 1439/1440, 1440/1441 i 1441. Za jego rektoratu w 1441 r. powołani zostali reformatorzy uczelni. Wynikiem ich działań było m.in. uchwalenie nowych statutów uniwersyteckich oraz uregulowanie zasad prezenty kandydatów na probostwo kościoła św. Anny (uniwersytet dzielił to prawo z klasztorem Cystersów w Mogile). Z korzyścią dla kolegiatów prawa darowano im zarząd piwnicy pod *Collegium Iuridicum*. Od rektoratu Jakuba w 1441 r. zachowały się teksty konkluzji uchwalanych przez zgromadzenie ogólne mistrzów uniwersytetu.

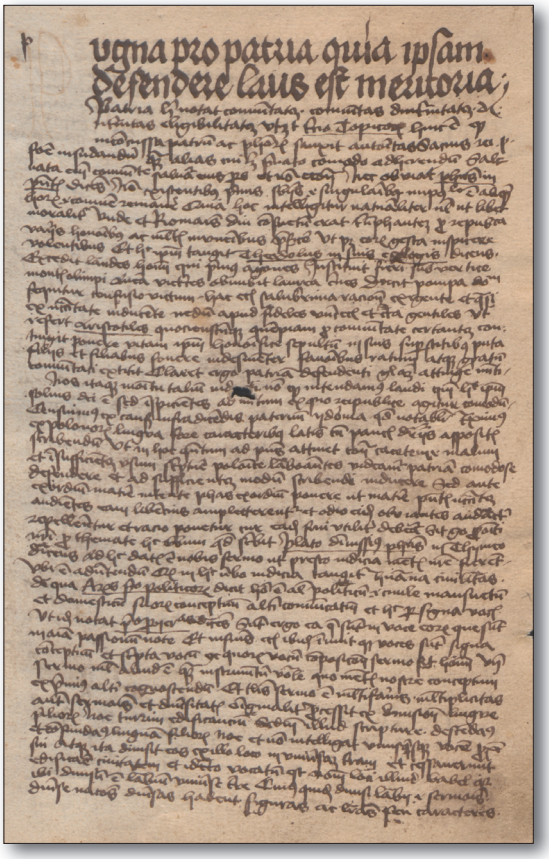

Strona z traktatu Jakuba Parkoszowica o ortografii (BJ rkps 1961, k. 3r)

Jakub był prawnikiem praktykiem. Aktywnie udzielał się w konsystorzu jako pełnomocnik stron, asesor i arbiter. Bardzo często się też procesował. Pierwsze benefi-

cja kościelne otrzymał dzięki stryjowi. W 1433 r. Jan Parkoszowic zrezygnował na rzecz Jakuba z plebanii kościoła św. Stanisława na Skałce na Kazimierzu. Jakub bardzo aktywnie zarządzał tą parafią aż do śmierci. Po stryju objął też prebendę kaplicy św. Jana Chrzciciela w kościele Mariackim w Krakowie, występując jako jej posiadacz od 1434 r. W 1440 r. otrzymał prowizję na zwolnione po śmierci stryja (zm. w 1439 r.) dwa beneficja: altarię św. Tomasza w katedrze krakowskiej i prebendę św. Pankracego w Starym Brzesku. Tę ostatnią utrzymał po wielu procesach, jakie toczył w latach 1441–1446. W 1438 r. uzyskał prowizję na prepozyturę skalbmierską, ale jej nie objął, natomiast w 1449 r. z prezenty uniwersytetu został kanonikiem katedralnym krakowskim po śmierci Jakuba Zaborowskiego.

Jakub Parkoszowic przeszedł do historii jako autor traktatu o ortografii polskiej. Napisał go około 1440 r. Mimo że tekst nie spotkał się ówcześnie z szerszym odzewem, ma szczególną rangę jako „najwcześniejsze ogniwo (...) polskiego systemu ortograficznego" (W. Taszycki), okazując pierwsze przejawy „naukowych zainteresowań językiem polskim" (M. Kucała). Dzieło zachowało się w kopii z II połowie XV w. Na podstawie identyfikacji pisma przypisuje się Jakubowi zachowane w rękopisach anonimowe kwestie prawnicze (BJ rkps 2709) i fragmenty wykładów do *Dekretałów* i *Clementinae* (BJ rkps 2407). Do Jakuba należały m.in. kodeksy z repetycjami i mowami, w tym jego pochwałami wiedzy prawniczej (BJ rkps 2509), ze słownikami tematycznymi do dzieł prawniczych (Biblioteka XX. Czartoryskich rkps 1242), a także traktatami koncyliarystycznymi i aktami soborowymi (BJ rkps 419, 2502). Glosował czternastowieczny rękopis zawierający *Dekretały* z aparatem Bernarda z Bottone i *Constitutiones* Innocentego IV, który później znalazł się w posiadaniu Jana Pniowskiego (BJ rkps 379).

Catalogus BJ 12 s. 247–253; CDUC 2 nr 108, 109, 121; Concl. Univ. nr 1–9, 11; MUK 1400–1508 I [P196] s. 35, [21e/080] s. 111; NKP [23/9B] s. 202, [27/39M] s. 205; HNP 6 s. 498–499; *Jakuba Parkosza Traktat o ortografii polskiej*, oprac. M. Kucała, Warszawa 1985; M. Kowalczyk, *Jakub Parkosz z Żórawic. Przyczynki do życiorysu* [w:] Kowalczyk Colligite s. 285–295; Pietrzyk Poczet s. 67; Sondel Słownik UJ s. 541; W. Taszycki, *Jakub z Żurawic*, PSB, t. 10, Wrocław 1962–1964, s. 372–373.

Maciej Zdanek